
KÖPRÜLÜ KÜT.
342
M. Küt ASIM BY.

رساله ربع دائره

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل على البحر الاخضر للفلك قناطر
المقنطرات مستقيمة الى سموات الاهتداء الى
طريق الحمد والصلوة على من يستحقها ويستوجبها
لا بحسب وقت دون وقت بل في جميع الاوقات
وبعد بو احقر عباد الله مصطفى بن علي
الموقت بالجامع السليمي بوأه الله الملك العلام
دار السلام ايدر ديلدم كه مقنطرات دمكله
متعارف اولان آلتكم ربع دائره اقسامندندر
طالب وراغب اولنلر ايچون تركيجه بر مختصر
رساله جمع ايلمكم فائده سي عام اوله جميع
طالب اولنلر اندن مستفيد اولهلر بوني
بر مقدمه واون ايكي باب اوزرنه ترتيب
ايلدم وبو رساله يه كفاية الوقت لمعرفة
الدائر وفضله والسمت برله تسميه ايلدم
مرجودركه بو رساله دن استفاده ايدنلر
بو فقير حقيري دعاء خير ايله ياد ايدهلر
فهرست رساله ده بو وجهله ذكر اولنه

كركدر

كركدر اما مقدمه اشبو ربع دائره نك رسومنك
ادلري بياننده در الباب الاول في معرفة
الجمل الكبير الباب الثاني في معرفة
اخذ الارتفاع من هذه الآلة الباب الثالث
في معرفة وضع المري على درجة الشمس
الباب الرابع في معرفة ميل الشمس وغاية
ارتفاعها وجهة كل منها الباب الخامس
في معرفة عرض البلدان من الغاية والميل
الباب السادس في معرفة نصف الفضلة
ونصف قوس النهار والليل الباب السابع
في معرفة الدائر وفضل الدائر الباب الثامن
في معرفة ارتفاع العصر والدائر بين الظهر
والعصر والدائر بين العصر والغروب الباب
التاسع في معرفة دخول اول وقت المغرب
وحصتي الشفق والفجر الباب العاشر
في معرفة السمت من الارتفاع الباب الحادي
عشر في معرفة سمت القبلة الباب الثاني
عشر في معرفة اخراج الجهات الاربع ونصب
القبلة كذلك امدي اولا مقدمه شروع ايدهلم
مقدمه نك بياننده در بيلسن مقدمه دركم
اشبو ربع دائره رسملرينك بري شول

ربعك كوشه سنده اولان دلوكدر كه اكا
خيط چكوردلر خيط دبو اول مركزده كي
ايلكه ديرلر المري بريسي دخي مري در مري
شول كوچك ايلكه ديرلر كه ربعك خيطنه
بغلرلر اشغه يوقرو يورومك ايچون قائم
مقام شمسدر اما مريك رنكي خيط رنكنك
غيري اولمق كركدر قوس الارتفاع بريسي
دخي قوس الارتفاعدر قوس الارتفاع بر
قوسدر كه ربع دائره نك اشغه اتكي جيب
چوره قيلمشدر و دخي طقسان درجه يه
برابرجه قسمت اولمشدر اولدن آخره
آخردن اوله حروف جمله ايله يازلمش كه
ابجد حسابي ديمكله مشهوردر اولكي
يانده بيان اولنه كركدر و دخي قوسك
اولندن آخرنه يازلنه اعداد مستويه
ديرلر آخرندن اوله اعداد معكوسه
ديرلر خط المشرق والمغرب بريسي دخي
خط المشرق والمغرب دركه اول برطغري
چكلمش خطدر مركزدن قوس ارتفاعك
اولنه ارمشدر خط وسط السما بريسي
دخي خط وسط السمادر كه بو دخي طغرو

چكلمش خطدر مركزدن اشغه قوس ارتفاعك
آخرنه وارنجه بو خط خط نصف النهاردر
ديرلر المدارات الثلث بريسي دخي اوچ
مداردر بو اوچ مداردن مراد اوچ دائره
دركه مركزلري ربعك مركزيدر يعني ربعك
مركزندن چزلمشدر بر بريندن بيوكدر
مداركه قوس ارتفاعه يقيندر اكا مدار
الجدي ديرلر بر مداركه حمل سندن كچركدر
و دخي يقاري مركزه قريندر اكا مدار
السرطان ديرلر اما اول مداركه بو ايكيسي
نك بيننده واقع اولمشدر اكا مدار الحمل
والميزان ديرلر و مدار الاعتدالين ديرلر
و دخي بو مدار ايله خط مشرق و مغرب
تقاطع ايتدوكي نقطه يه نقطه مشرق ديرلر
المقنطرات بو رسملرك بريسي دخي مقنطراتدر
مقنطرات شول رسملردركه بري بري
ايچنده چقمش كمش بر بريندن طاردر حمل
سنك بر ر اوچلري مدار سرطانه اولشر
فضله لو اولان ربعلرده اما فضله سز اولنده
بعضنك بر ر اوچلري خط مشرقده و مغربده
قرار ايلر و بر ر اوچلرينك بعضي مدار

جدی یه یعنی وسط السمایه اولشدر دخی
اکثر ربعلرده مقنطرات التّشره رسم اولنور
التی مقنطرا انده برعدد یازلور صاییمغه آسان
اولسون دیو الافق برسی دخی افقدرکه
مقنطراتك اولدر و دخی فضله لو اولان
ربعلرده اشبو افق نقطهٔ مشرقدن
لجنوب مدار سرطانه اولشمشدر اما فضله
سز اولانده نقطهٔ مشرقدن قطع اولنمشدر
السموت برسی دخی سمتلردر سموت
اول مقنطراتی ارقوری کسن قوسلره
دیرلرکه حمل سنك برر اوجاری مدار
سرطاندن چقوب بعضنك برر اوجاری
مدار جدی یه اولشر و بعضنك برر اوجاری
افقده قرار ایلر فضله لو اولان ربعلرده
اما فضله سز اولانده جنوبیسی افقده
قرار ایلر و دخی سمتنك اولی شول سمتدرکه
نقطهٔ مشرقدن چقوب مدار سرطانه
اولشمشدر اما اکثرنخته ده اولان ربعلرده
اول سمتی قرایله جزرلر بوکا دائرهٔ اول
السموت دیرلر سموتك شمالیسی جنوبیسی
فصل ایدیجیدر و دخی سموت اعدادنك

مبد

مبدئ بوندندر کرك شمالیسی کرك جنوبیسی
و دخی اکثر ربعلرده سموتی بشر بشر یازرلر
منطقهٔ فلك البروج منطقهٔ فلك البروج
ایکی قوسلردرکه ایکیسنده نقطهٔ مشرقدن
چقمشدر برسی خط وسط السماء قاننده
مدار سرطانه منتهی اولمشدر بوکا منطقهٔ
شمالیه دیرلر اول برسی دخی خط وسط
السماء قاننده مدار جدی یه منتهی اولمشدر
بوکا منطقهٔ جنوبیه دیرلر بونلرك هر برسی
اجزاء بروجله قسمت اولنمشدر اما اکثر
ربعلرده منطقهٔ جنوبیهٔ تقسیم ایلرلر
ایچی شمالیه سنی اتمزلر بونکله کفایت ایدکلرندن
اولوری و دخی اکثر ربعلرده مرکزله مدار
سرطان مابیننده ساعات زمانیه رسم
ایلرلر زیاده مهماتدن دکلدر قوس العصر
برسی دخی قوس عصردرکه مدار سرطاندن
مدار جدی یه چکلمشدر اوزرینه عصر دیو
یازلمشدر بعض ربعلرده قوس عصری
ایکی یازرلر برسینه عصر اول دیرلرکه امامین
قول اوزرینه عصردرکه اکثر اولو شهرلرده
معمول به اولان دخی بو عصردر قوس

الشفق والفجر اول رسملرك برسی دخی شفقك
وفجرك قوسلریدر كه مدار سرطاندن مدار
جدی یه وارنجه چكلمشدر اوزرلرینه دخی
شفق وفجر دیو یازلمشدر واما الهدفتان
اما ایكی هدفه دیو ربعك اوزرنده شول
ایكی زایده چقمشلره دیرلر ودخی شاقول
شول جسم ثقیله دیرلر كه ارتفاع الدوغی
وقتده ربعك خیطنه اصرلر هوای منع
اتمكدن اوتوری كورك برج كورك یا قورشون
ایسه

الباب الاول فی معرفة الجمل الكبیر

اوكلكی باب جمل كبیرندر انك بلمسی بیاننده
درا شوفنك فاضللری جمل كبیری سكز
كلمه جمع ایلدیلر اول سكز كلمه بونلردر ابجد
هوز حطی كلمن سعفص قرشت ثخذ
ضظغ لاو بسی امدی بونلری بربر بیان
ایلیه لم كه طالبلره اسان اوله الف بردر
با ایكیدر جیم اوچدر دال دردندر ها
بشدر واو التیدر زا یدیدر حا سكزدر
طا طقوزدر یا اوندر كاف یكرمیدر لام
اوتوزدر میم قرقدر نون اللیدر سین التمشدر
عین یتمشدر فا سكساندر صاد طقساندر

قاف یوزدر را ایكیوزدر شین اوچیوزدر تا
درت یوزدر ثا بشیوزدر خا التیوزدر
ذال یدی یوزدر ضاد سكزیوزدر ظا طقوز
یوزدر غین بیكدر اما معلوم اوله كه بو
اشبو حرفلر لاینده یا عنوی برلرده وضع
اولنملو اولسه اكثر اولانی اقل اوزرینه تقدیم
ایدرلر مثلا اون بر یازملو اولسه یا یازرلر ویكرمی
بش یازملو اولسه كه یازرلر ویوز سكسنه
قف یازرلر واوچیوز التمش بشه شسه یازرلر
وطقوزیوز طقسان طقوزه ظصط یازرلر
بیكه وارنجه عدد بودر واما بیكدن نصكره احاد
عددنی بیك اوزرینه تقدیم ایدرلر مثلا ایكی
بیك یازملو اولسه بغ یازرلر وطقوز بیك
یازملو اولسه طغ یازرلر ویوز یكرمی بیك یازملو
اولسه قكغ یازرلر وقس علی هذا ودخی بو دخی
معلوم اوله كه قاعدی كلیسه دخی حا وخا
یازملو اولسه قوبرو عینی یازمزلر مثلا ح بوبله
یازرلر

الباب الثانی فی معرفة اخذ الارتفاع

ایكنجی باب شمسدن اشبو الثله ارتفاع الماسنك
بیاننده درواولا ارتفاع دیو شمسك افقدن
یوقاروا قلقنه دیرلر پس امدی ارتفاع

المانسنك طرفني بودركه ربع دائرهٔ ايكي الكله دوتا
سين شاقول دخي خيطه اصلمسين اوله ربعك
هدفه دن حالي اولان طرفني شمسدن يكا
قلوسن اندن صكره ربع دائرهٔ آز آز حركت
ايدوره سن تا بو قدر وهدفه نك كولكه سي
اشعه هدفه يي اورتنجه دكين حال بوكه ربع
دائره نك خيطي اول وقتده ربعه طانوب
طوره اولا همان دوقنمز دوقنمزكي اولا وقت
بريدركه خطا اولميه پس اول وقت نظر ايليه سين
خيط اشعه قوس ارتفاعك اولدن قاچ درجه
كسديسه اول وقتده شمسك ارتفاعي اول
اولور اكر ارتفاع زوالدن اوكردي اولنجق
اولورسه اول ارتفاع شرقي اولور اكر زوالدن
صكره اولنجق اولورسه غربي اولور **الباب**
الثاني في معرفة وضع المرى على درجة الشمس
في اجزاء المنطقة اوجنجي باب منطقة البروج
اجزاسنده مرى درجهٔ شمس اوزرنه قوما
سنك بياننده در اولا شول معلوم اوله كه
منطقة البروج اون ايكي يه بخش اولنمشدر
هر بخشنه بو برج ديمشلردر و دخي بو برجي
اوتوزه بخش ايلمشلردر اما اكثر بعلرده

هر بر برجي اون بشه بخش ايلدلر هر بخشني ايكيشر
درجه اولور و دخي اون ايكي برجك التي برجي
شمالي و التي برجي جنوبي شمالي اولنلر حمل
ثور جوزا سرطان اسد سنبله در اما
جنوبي اولنلر ميزان عقرب قوس جدي دلو
حوت ابتدا بروج حمل دركه اولي نقطهٔ مشرقدك
جنوب منطقهٔ شماليه اوزرنه كمش اوله ايكنجي
ثور اوجنجي جوزا كه اخري وسط السما ايله
منطقهٔ شماليه بولشدوغي بوجقدر اندن
دوني ويركه اول بوجق سرطان اولبدر
اندن اسد اندن سنبله كه آخري نقطهٔ مشرق
اولور شمالي برجلري تمام اولدي اندن صكره
نقطهٔ مشرقدن ميزان اولي منطقهٔ جنوبيه
اوزرنه اندن عقرب اندن قوس كه آخري
خط وسط السماء ايله منطقهٔ جنوبيه بولشدوغي
بوجقدر اندن دونور كه اول بوجق جدي
اولبدر اندن دلو اندن حوت كه آخري
نقطهٔ مشرق اولور جنوبي برجلري تمام اولدي
پس ايمدي بونلر معلوم اولدقدن صكره
خيطي منطقه دن درجهٔ شمسه انيه اول
درجه نك اوزرنه كتوروب مرى اوزرنه

جكوب راست نشانلیه سین بوبله ایلدوکك
نقدیرجه مری شمسك قائم مقامی اولور
وقتاکه درجه شمسی شونك اوزرنه وضع ایله
دلسه بوندن مری وضع اولنسون دیمکدر
اما اکثر ربعلرده اجزاء بر وجهله همان منطقه
جنوبیه نقسیم ایلرلر شمالیه نقسیم اتمزلر
بویله اولان ربعلرده شمس شمالی برجلرنده
اولدوغی وقتن مری اوزرنه نشانلمق
راست کلمسه کرکدر پس اول وقت طریقی
بودرکه هر برجك نظیری واردر نظیر ایله
عمل ایلیه سن اولا هر برجك نظیری ندر
بلمك کرکدر حمل میزانله ثور عقربله جوزا
قوسله سرطان جدی ایله اسد دلو ایله
سنبله حوت ایله بربرینه نظیرلردر پس
امدی بونلری دخی بلندکدن صکره درجه شمس
شمالی برجلرنده اولدوغی وقتن خیطی درجه
شمسك نظیری اوزرنه قویاسین اندن مری
بوقاری منطقه شمالیه اوزرنه نشانلیه سین
نیجان بویله اولیه همان شمس درجه سی اوزرنه
واقع اولمش اولور وقس علی هذا الباب الرابع
فی معرفة میل الشمس وغایت ارتفاعها وجهة
كل

كل منها دور دخی باب شمسك میلنی ودخی
شمسك غایة الارتفاعی یعنی هر کونك نهایت
ارتفاعی درودخی میل وغایة الارتفاع
شمالیدن ویا جنوبیدن هب بونلرك
بلمسی بیاننده در پس بونلری بلمسك
طریقی بودرکه خیطی منطقه دن درجه شمس
اوزرنه کتورب مری نشانلیه سین اندن
خیطی خط وسط السما اوزرنه نقل
ایلیه سین اندن نظر ایلیه سین مری مدار
حمل مابیننده منقطراتدن قاج منقطره
وارپس درجه نك میلی اولور ودخی
اول میل شمالی اولورکه مری مدار حمل ایله
مدار سرطان اراسنده اولحق اولورپس
ودخی مری مدار حمل ایله مدار جدی اراسنده
اولورسه اول میل جنوبی اولور قسطنطنیه
ربعنده مدار اعتدالك ایکی جانبنده
اولان مقنطره لر بربرنده درجه در قلاونی ایکی
شر درجه درودخی شول مقنطره که مری
انی باصمشدر اونوك غایة الارتفاعی اولب
اولور مثلا شمس ثور اولنده اولسه اولکی
کمنك میلی اون برجوق درجه درهم شمالیده

شمس شمالی برجلرنده اولدوغندن اوتوری
ودخی اول کونك غایة الارتفاعی الشمس
بچوق درجه در اما غایة الارتفاع معلوم
اولدقدن صکره بونك دخی جهتی میل کبی
شمالیدر یا جنوبیمیدر بلمك دیلرسه
بونی بلمسنك طریقی بودر که ارتفاعك
نهایت وقتنده یعنی زوال وقتنده مشرق
جانبنه توجه ایلیه‌سن اندن نظر ایلیه‌سن
اکر کولکك صاغ طرفنه دوشرسه بعضی وقتده
مکه‌ده دوشدوکی کبی یا دخی اونه‌سی کبی
تا خط استوایه وارنجه‌یه‌سنکه اول
غایت شمالیدر و اکر کولکك صولنه دوشرسه
مدینه‌دن شرفها الله تا کلوب بو یردن کچوب
عروض نهایت بولدوغی یره وارنجه کبی بیتی
ایله اولدوغی تقدیرجه اول غایت جنوبی
اولور اشبو یرلرده غایت الارتفاع شمالی
اولمق یوقدر دائم جنوبیدر اما میل شمالی
اولور شمس شمالی برجلرنده اولدوغی کبی
ودخی جنوبی اولور جنوبی برجلرنده
اولدوغی وقتده پس بو مقداره که غایت
اولدوغی قلدی بونلره کوره قیاس اولنه

الباب الخامس فی معرفة عرض البلدان
من الغایة والمیل یعنی باب غایة الارتفاعدن
دخی میلدن هر شهرك عرضنی بلمه‌سی بیاننده
در بونی بلمسنك طریقی بودر که اولا اول
کونك غایة الارتفاعنی بله‌سن قاچ درجه
در اندن صکره نظر ایلیه‌سن اول کونده
شمسك میلی وارمی یوقمی در اکر اولمیجق
اولورسه شمس حمل اولنده یا میزان اولنده
اولدوغی کبی پس اول بولنان غایت قاچ
درجه ایسه طقسان درجه‌دن نقص ایلیه
سن نه باقی قالورسه اول شهرك عرضی اول
اولور مثلا قسطنطنیه‌ده شمس حمل اولنده
یا میزان اولنده اولنسه اول ایکی وقتده
شمسك میلی اولماز اول ایکی کونده غایة
الارتفاع قرق طقوز درجه بولنور بو قرق
طقوزی طقساندن طرح ایلدك قرق بر
درجه باقی قالدی بلدك که قسطنطنیه
نك عرضی قرق بر درجه ایمش اکر شمسك
میلی اولجق اولورسه ایکیدن خالی دکلدر
یا اول میل شمالی اوله و یا جنوبی اوله اکر شمالی
اولجق اولورسه اول وقت میلی اول کونك

غاية الارتفاعندن طرح ايليه ميلى شمالى
غايت جنوبى اولدوغندن اونورى
اكر ميلى جنوبى اولجق اولورسه اول وقت
ميلى غايت الارتفاعله جمع ايله ايكيسيدن
جنوبى اولدوغندن اونورى طرحدن
باجمعدن صكره هر نه حاصل اولورسه
طقساندن درجه دن كيدر باقى قلن اول
شهرك عرض بلدى اولور مثاله قسطنطنيه
نك عرض بلدى مجهول اولسه شمس دخى
ثورده اولسه شمالى يه مثال اول
كونك ميلى اون برلوجوق درجه در
غاية الارتفاعى التمش بجوق درننه كه
بجمشدرسى اون بربجوق ميلى التمش
بجوق غايتندن كيدرزدك ميلى شمالى
غايت جنوبى ولديغندن اونورى
قرق طقوز درجه باقى قالدى بو باقى
طقساندن طرح ايلدك قسطنطنيه نك
قرق بر درجه عرض بلدى حاصل اولدى
ودخى شمس عقربده اولسه جنوبى يه
مثال بونك دخى ميلى اون بربجوق در
غاية الارتفاعى اوتوزيدى بجوق در

ايكيسنى جمع ايلدك ايكيسيدن جنوبى اولدوغندن
اونورى قرق طقوز درجه اولدى اندن
صكره بو قرق طقوز درجه يى طقساندن
كيدردك قسطنطنيه نك قرق بر درجه
عرض بلدى حاصل اولدى هر قنغى شهرك
مراد اولنه بو طريقله عمل ايليه سين مراد
حاصل اولور **الباب السادس** فى معرفة
نصف الفضلة ونصف قوس النهار والليل
اشبو باب نصف فضله نك وكيجه نك وكوندزك
نصف قوسلرك بلمسى بياننده در نصف
فضله دبوا عتدال وقتنك نصف قوسيله
اعتدال وقتندن غيرينك نصف قوس
نهارنك مابيننده اولان تفاوته ديرلر
بونلرى بلمسنك طريقى بودر كه خيطى درجه
شمس اوزرينه قويوب مرى اوزرينه كتوردك
نشانليه سين اندن خيطى حركت ايتدوره
سين تا مرى افق اوزرينه واقع اولنجه اندك
نظر ايليه سين اشبو قوس ارتفاع درجا
تندن خيطله خط مشرق ومغرب اراسنده
قالان درجه وارايسه اول كونك نصف فضله سى
اول اولور اول نصف فضله ايله خط نصف

النهار دائره سنده قاچ درجه وار ایسه اول كونك
نصف قوس النهاری اولور اکر شمس جنوبی
برجلرنده اولجق اولورسه بویله اولور مثلا
شمس عقربی اولنده اولسه که جنوبی برجلردن
بریسیدر بونك نصف فضله سی اون اولور
پس بو نصف فضله معلوم اولدقدن صکره
طقسان درجه دن برنده نقص وبرنده زیاده
ایله اول كونك نصف قوس النهاری حاصل اولور
مثلا شمس ثور اولنده اولسه شمالی برجلردن
بریسیدر بونك دخی نصف فضله سی اون
درجه در نصف قوس نهاری یوز درجه در
پس قلانی دخی بونلره کوره معلوم اولنه و
دخی هر قنغی نصف قوس نهاری یوز سکسان
درجه دن کیدرجك اولورسك اولدیغی
كونك نصف قوس لیلی حاصل اولور مثلا ثور
اولنك یوز درجه نصف قوس نهاری
یوز سکساندن طرح ایلدك اول كونك
سکسان درجه نصف قوس لیلی باقی قالدی
پس بو مثال ایله کفایت اولندی قلانی دخی
بوکا کوره قیاس اولنه ودخی بو نصف قوسلرك
هر بریسنه برکز مقداری درجه دخی زیاده

ایلسك تمام قوس نهاری یا قوس لیلی حاصل اولور
مثلا ثور اولنك یوز درجه نصف قوس نهارنه
یوز درجه دخی قاتدق ایکی یوز درجه تمام
قوس نهاری حاصل اولدی وقس علی هذا الباب
السابع فی معرفة الدائر وفضلة الدائر من الارتفاع
یدنجی باب ارتفاعدن دائر دخی فضل الدائر
بلمسنك بیاننده در دائر دبو نهارك اولندن
کجنه ودخی نهارك آخرنه قلانه دیرلر فضل
الدائر زواله باقی قلانه دخی زوالدن کچنه دیرلر
پس بونلری بلمسنك طریقی بودر که خیطی درجه
شمس اوزرنه کتوروب مری اوزرنه چکوب
نشانلیه سن اندن صکره ارتفاع مقداری
مقنطراتك اولندن مقنطره صایاسن هرنه
مقنطره یه ایرشورسه خاطرکده دوتاسن اندن
خیطی حرکت ایدوره سن تا مری اول وقتك
ارتفاعی مقداری خاطرکده دوتدیغك
مقنطره اوزرنه واقع اولنجه اندن نظر ایلیه سن
خیط قوس ارتفاعك اخرندن قاچ درجه
کچدیسه اول ارتفاعك فضل الدائری اول
اولور یعنی زواله باقی قلان اولور اکر ارتفاع
زوالدن اوکردی اولجق اولورسه زوالدن

كجى اولور ودخى بو فضل الدائرى اكر ارتفاع
زوالدن صكره اولجق اولورسه اول كونك نصف
قوس نهارندن طرح ايليه سن اول ارتفاعك
اولور مثلا شمس ثورك اولنده اولسه اول كونك
اوتوز درجه ارتفاعنك فضل الدائرى التمش
درجه اولور دائرى قرق درجه در ودخى
قرق ارتفاعك فضل الدائرى قرق التى درجه
در دائرى اللى دورت درجه در ودخى
اللى بش ارتفاعك فضل الدائرى يكرمى بر درجه
در دائرى يتمش طقوز درجه در ديسه ندخى
بو مثاله كوره عمل ايله عملك راستمند ردكل
ميدر بونلردن معلوم اولور

الباب الثامن

فى معرفة ارتفاع العصر والدائر بين الظهر
والعصر والدائر بين العصر والمغرب سكزنجى باب
عصرك ارتفاعى دخى ظهر ايله عصرك ما بينده
كچن دائرى ودخى عصر ايله شمس غروبنك
ما بينده كچن دائرى بلمه سى بياننده در بونلرى
بلمسنك طريقى بودركه اولا خيطى درجه شمس
اوزرنه كتوروب مرى‌ء چكوب اوزرندن [illegible]
اندن خيطى حركت ايتدوره سك تا ظهر قوسى
عصر اوزرنه واقع اولنجه اندن نظر ايليه سن

اجزاء مقنطراتدن مرى الندده نه مقنطره واقع
اولديسه اول كون عصرك ارتفاعى اول اولور
ودخى اشغه قوس ارتفاعك اخر درجه لرندك
خيط قاج درجه قطع ايتديسه ظهر عصرك
اراسنده كچن اول اولور ودخى بو دائرى اول
كونك قوس نهارندن كيدرنه باقى قلورسه
عصردن شمسك غروبنه وارنجه دائر اولور
مثلا شمس ثورك اولنده اولديغى كون قسطنطنيه
ربعنده مرى اوتوز اوج مقنطره اوزرنه واقع
اولمشدر عصرك ارتفاعى اول كون اول اولور
ودخى اشغه قوس ارتفاعك آخرندن خيط
اللى التى بچوق درجه قطع ايلمشدر اول كونك
ظهرندن تا عصره وارنجه دائرى اول اولور
ودخى اشبو اللى التى بچوق دائرى نور اولنك
نور درجه نصف قوس نهارندن كيدردك
اول كونك عصر [illegible] شمسك غروبنه
وارنجه قرق اوج بچق درجه دائرى حاصل
اولدى قلة ينده بو مثاله كوره قياس اولنه
بو مثال عصر اوله كوره مثال دركه امامين
قول اوزره اولور عصر در اكثر سواد اعظمده
معمول به اولان دخى بو عصر در

الباب التاسع

في معرفة دخول اول وقت المغرب وحصتي
الشفق والفجر طقوزنجي باب مغربك اول وقتي
كيررودخي شفقك وفجرك حصه لري بلنمه سي
بياننده در اولا مغربك اول وقتنك دخولي
شمسك صحيحجه هر بر شهرك افق مغربندن
غروب ايلمسندن عبارتدر پس شمسك
غروبني دخي هر كشي بلمز الا آلات ارتفاعيه نك
عملنده وعلمنده زياده اهتمام ايليانلر بلورلر
انجق ودخي شمسك غروبي شرق جانبندن
اشغه افقدن ظلمات ظاهر اولمغله دخي معلوم اولور
مادامكه شمس تمامجه غروب ايلمه مش اوليه
شرق جانبنده ظلمات ظاهر اولمز ودخي
شمسك طلوعنده ظلماتك معلوم اولور زيرا
مادامكه غروب جانبنده ظلمات دخي اينب
كتمامشدر اول وقت معلوم اولنه كه دخي
شمس طغمامشدر دقت بر بدر پس امدي
شمس غروب ايلدوكي صحيحجه معلوم اولدقدن
صكره اختتام اذاني تأخير اولنمه الا مكركه
بلوت اولا تا طمان هر نه اسه اول وقت بر
درجه مقداري تأخير اولنمق احتياطا
قيرمزدر ديمشلر فقهانك دخي اتفاقي بونك

اوردنه در خصوصا مبارك رمضانده كه صوم
افطار ايلمك بو وقته موقوفدر حضرت رسول
الله عليه السلام سنتي دخي بودركه صومي
افطار ايلمك لكن شمس غروبندن صكره عجله
اولنه حتى ثقاتدن ديمشلردركه مبارك رمضانده
شمسك غروبندن صكره اذاني بر درجه تأخير
ايلمك منكردندر ودخي سنته مخالفدر زيرا
صومي افطار ايلين كمسنه نك افطاري تأخير
اولنماسنه سببدر پس تأخير سنته مخالف
اولوب متفقه علمادن بدع منكرهدندر ديدوكي
اجلدن اختتام اذاننك وقتي خصوصنده بر مقدار
تفصيل ويردم ودخي بوده سبب اولديكه موقت
اولنلره اختتام اذاني ياز كونلرنده زياده
اچقلق كونلرده شمسك غروبندنصكره اوچ درجه
مقداري تأخير ايليوب اندن اذان اوقتسه لر
خلقك اكثري دخي كون وار ايكي اذان اوقندي
ديو موقتلري تجهيل ايلرلر بلكه بعضي نمازني
تأخير ايلرلر بر مقدار دخي اكا زمان ويررلر
زيرا وقتك احوالني بلمنلرك زعمنجه شول قزللق كه
آچقلق كونلرده شمسك غروبندنصكره واقع اولور
اوكتمك كركدركه اختتام اذاننك وقتي اوله ديرلر

بونك كتمسنك آخری خود یاتسونك وقتی كرمسیدر
بو سوز خطادر بس معلوم اوله كه قسطنطنیه ده
یاز كونلرنده كه زیاده اجقلق كونلر اولا اول
كونلرده هیچ بر وقت بو قدر كه شمسك غروبندن
صكره ایكی درجه بجوب دخی اخشام اذانی
اوقوده بیله خلقك دلندن قاجوبی زیرا اهل
علمدن بعضیسی بو خصوصده خلقه بیله تابعلردر
اوقاتك احوالنی بلمدكلرندن اوتوری بس موقتلرك
جكری بونلرك الندن خون اولمشدر اندن
اوتوری بو وقتك خصوصنده خصوصا مبارك
رمضان شریفده اول ایكی جهان فخری رسولك
صلی الله علیه وسلم سنتی رعایت اولنمدوغی
ایچون و دخی علمانك وفقهانك كتابلرندن
یازدقلری عمل اولنمدوغی ایچون زیاده تفصیل
ویردم تا كه بو علم میقاته زیاده طالب وراغب
اولنلر مطلع اولالر دخی سنت اوزرینه عامل
اولنلردن تا كه اجر جزیل وثواب جمیل ایله مغتنم
اولالر آمین یا معین و دخی كلدك شفقه شفق
دیوا اما مین قولی اوزرینه افق مغربده شول قزللغه
دیرلر كه شمس غروب ایتدكدنصكره واقع اولور
شفقك حصه سی دیو شمسك غروبیله بو قزللق

اولما

اولماسنك ما بیننده اولان مدته دیرلر اكثر
معمول به اولان دخی بودر فجر دیو شول افق
مشرقده ارقورسنه آغرن آیدنلغه دیرلر
فجرك حصه سی دیو كندونك طلوعیله شمس
طلوعنك ما بیننده اولان مدته دیرلر بس
بونلری بلمسنك طریقی بودر كه اولا خیطی بشانلیه سك
اندنصكره خیطی حركت ایتدوره سن تا مری
قوس تحرك یا شفقك هر قنقسی مراد ایسه
اوزرینه واقع اولنجه اندن نظر ایلیه سن اگر عملك
شفق ایچون اولورسه خیط قوس ارتفاعك
اولندن قاج درجه قطع ایلدیسه اول كونده
شفقك حصه سی اول اولور و اگر عملك فجر
ایچون اولورسه خیط قوس ارتفاعك آخرندن
قاج درجه كسدیسه اول كونك فجرك حصه سی
اول اولور مثلا شمسی ثوره اولندن اولدوغی
كون شفقك حصه سی قوسك اولندن یكرمی
بشی درجه بولنور و فجرك حصه سی قوسك
اخرندن یكرمی سكز درجه بولنور بس بو مثاله
كوره عملك صحیح میدر دكلمیدر امتحان ایلیه سن

الباب العاشر فی معرفة السمت من الارتفاع

اونجی باب هر ارتفاعك سمتنی بلمه سی بیانندهدر

بونی بلمسنك طریقی بودر كه خیطی درجهٔ شمس
اوزرینه كتوروب مریٔ اوزرینه نشان ایله قلورن
صكره خیطی حركت ایدوره سن تا مری مقنطراتك
اولندن اول وقتك ارتفاعی مقداری
مقنطره اوزرینه واقع اولنجه‌یه‌دك فصل الدائر
بابنده عمل ایلدوكك كبی اندن نظر ایلیه‌سن
سموت اجزاسندن قانج سمت كسدیسه اول
وقت اول ارتفاعك سمتی اول اولور ودخی
بوسمتك جهتی جنوبی اولور اكر مری دائره اول
السموتدن جنوب انجرویه كردیسه ودخی اكر
ایرشمامش اولسه شمالی اولور ودخی اولدن
اوكردی اولان سمته شرقی دیرلر اولدن صكره
اولان سمته غربی دیرلر مثلا شمس ثورد اولنده
اولسه ارتفاعمز دخی اوتوز اوج درجه اولسه
سمت جنوبیسی اون بشدن اكسیجك اولور
اما ارتفاع اون ایكی اولسه سمت بشی درجه‌در
شمالیدر زیرا دخی دائره اول السموت اوزرینه
ینشمدی ما دامكه عملكن دائرهٔ اول السموت
اوزرینه ارشمامش اولسه بولنان سمت شمالی
اولورحتی عملكن مری دائرهٔ اول السموت
اوزرینه ایرشه اول ارتفاعك اول قت سمتی

اولماز زیرا شمالیدن جنوبه كجسه كوكدر وقس
علی هذا الباب الحادی عشر فی معرفة سمت القبلة
اون برنجی باب هر شهرده سمت قبله چقارماسنك
بیانندهدر بونك استخراجنك طریقی بودر كه
اولا معلوم اولنمق كركدر مكه‌نك طولی یتمش یدی
درجه‌در ودخی عرضی یكرمی برنجی درجه‌در
ودخی اول قبله‌سی دیلدوكك شهرك یعنی
قسطنطنیه اولدوغی تقدیرجه طولی التمش
درجه‌در وعرضی قرق بر درجه‌دیس بونلر
بلندكدن صكره خیطی خط وسط السماء
اوزرینه كتوره‌سن ودخی مدارحملدن بوقاری
شمال جانبنه عرض مكه كه یكرمی برنجی درجه‌در
اول مقدار مقنطره صایوب اول مقنطره اوزرینه
مریٔ نشانلیه‌سن اندن خیطی حركت اندوره‌سن
تا قوسك اخرندن مكه ایله مطلوب اولنان شهرك
طولاری بربرندن كیدوب قانج درجه قلدیسه
انك اوزرینه واقع اولنجه اندن نظر ایلیه‌سن
مری سموتدن نه سمت اوزرینه واقع اولدیسه
اول دیلدوكك شهرك سمت قبله‌سی اول اولور
مثلا قسطنطنیه‌نك سمت قبله‌سی مح درجه‌در
ادرنه‌نك مو درجه‌در مصرك لز درجه‌در

دمشقك سما درجه در پس عمانك بونلر ایله
امتحان ایله سن و دخی بلمك دلسك كه هر بر شهرك
سمت قبله سی نه جانبنه در بونك سكز حالی واردر
پس امدی بویله اولدوغی نقد برجه نظر ایلیه سن
اكر مكه طولی ایله اول قبله سن دیلدوكك
شهرك طولی برابر اولجق اولورسه ایكیدن
حالی دكلدر یا اول شهرك عرضی مكه عرضندن
چوق اوله یا از اوله اكر طوللری برابر اولوبده
مراد اولنان شهرك عرضی مكه عرضندن چوق
اولیجق اولورسه محدده موصل بویله اولدوغی كبی
پس اول شهرك قبله سی خط نصف النهار
اوزرنده جنوب جانبنه اولور و اكر اول شهرك
عرضی مكه عرضندن از اولیجق اولورسه یمنده
صنعا بویله اولدوغی كبی پس اول شهرك
قبله سی خط نصف النهار اوزرنده شمال جانبنه
اولور و اكر مكه نك عرضی اول قبله سی مراد اولنان
شهرك عرضیله برابر اولجق اولورسه بو دخی
ایكیدن خالی دكلدر یا اول شهرك طولندن
مكه نك طولی چوق اولسه و یا از اوله اكر عرضلری
برابر اولبده مكه نك طولی اول مطلوب اولنان
شهرك طولندن چوق اولورسه مغربده فاس

بویله اولدوغی كبی پس اول شهرك قبله سی خط
مشرق و مغرب اوزرنده شرق جانبنه اولور اكر
مكه نك طولی اول شهرك طولندن اكسك
اولورسه هندده نهلواره بویله اولدوغی كبی
پس اول شهرك قبله سی خط مشرق و مغرب
اوزرنده غرب جانبنه اولور و اما طوللری ده
و عرضلری ده بربرینه مخالف اولجق اولورسه
بونك دورت حالی واردر یا مكه نك طولی اول
مراد اولنان شهرك طولندن ارتق اولبده
عرضی اكسك اوله و یا طولی اول شهرك طولندن
و عرضندن اكسك اوله و یاخود مكه نك
طولی و عرضی دخی اول شهرك طولندن و عرضندن
ارتق اوله اكر مكه نك طولی اول شهر مطلوبك
طولندن ارتق اولوبده عرضی عرضندن اكسك
اولجق اولورسه دار الاسلام سلطنتده قسطنطینه
بویله اولدوغی كبی پس اول شهرك قبله سی
جنوب جانبنه اولان خط نصف النهاردن
شرق جانبنه اولور و اكر مكه نك طولی اول شهرك
طولندن اكسك اولبده عرضی عرضندن دخی
اولجق اولورسه عمان قصبه سی صحار بویله اولدوغی
كبی پس اول شهرك قبله سی شمال جانبنه اولان

خط نصف النهاردن غرب طرفنه اولور اکر
مکه نك طولی دخی عرضی دخی اول مراد اولنان
شهرك طولندن وعرضندن اکسك اولجق
اولورسه بغداد بویله اولدوغی کبی پس اول شهرك
قبله سی جنوب جانبنه اولان خط نصف النهاردن
غرب طرفنه اولور اکر مکه نك طولی دخی عرضی
دخی اول شهرك طولندن وارضندن ارتجق
اولورسه حبشده مصری بویله اولدوغی کبی پس
اول شهرك قبله سی شمال جانبنه اولان خط
نصف النهاردن شرق طرفنه اولور الباب الثانی
عشر فی معرفة اخراج الجهات ونصف القبلة
اون ایکنجی باب جهات اربعه چقرماسنی ودخی
قبله نصب ایلمه سنی بیان ایدر بونلری بلمسنك
طریقی بودرکه دیلدوکك وقتك ارتفاعنك
سمتنی بیله سنکه سمت بابنده بیان اولنمشدر
ودخی خیطی اول سمت مقداری قوس ارتفاع
اوزرینه وضع ایلیه سن وضع ایلمکك طریقی
بودرکه ایکیدن خالی دکلدر یا قوس ارتفاعك
اولندن ویا اخرندن وضع ایلیه سن واکر اول
دیلدوکك وقتك سمتی شرقی جنوبی اوله یا
غربی شمالی اوله اول ایکی وقتده خیطی وقتك

سمتی مقداری قوس ارتفاعك اولندن وضع ایلیه سن
واکر وقتك سمتی شمالی اوله یا غربی جنوبی اوله
بو ایکی وقتده خیطی وقتك سمتی مقداری
قوس ارتفاعك اخرندن وضع ایلیه سن اندن
صکره خیطی بر مقدار موم ایله اول سمت مقداری
درجه اوزرینه برکیده سن بربندن ایرلمیه اندن
ربع دائره یی بر دوز یر اوزرینه وضع ایلیه سن
بر وضع ایله که دائره نك کناری افق جانبنه
اوله ودخی ربعك مرکزی شمس طرفنه اوله اندن
صکره بر خیط بر شاقول اصاسن شمس ایله ربعك
مرکزی مابیننده برالك ایله صلندوره سن
و برالك ایله دخی ربع دائره یی یر اوزرندن آز
آز دونده ره سن تا اول صالنان خیطك کولکه سی
ربع دائره نك مرکزی اوزرینه اوغرایوب برکیمش
خیطك دوبدز اوزرنی راست اورتنجه پس
بویله اولدوغی تقدیرجه ربع دائره جهات اوزرینه
وضع اولنمش اولور اما شول خط که سمتك عددی
ایله ابتدا ایلدك اول خط خط مشرق ومغرب
دیرلر اول بر خط خط نصف النهار دیرلر اول
ایکی خطك هر برسی اوزاده سن تا جهات اربعه
حاصل اوله ودخی اول ایکی خطك تقاطعندن

دورت ربع حاصل اولور اول دورت ربعك بو ربعنه
شرقی جنوبی دیرلر و بو ربعنه شرقی شمالی دیرلر
و بو ربعنه غربی شمالی دیرلر پس امدی مکهٔ شرف
ها الله تعالی قنغی ربعده ایسه ربع دائره نك
اوزرینه وضع ایله بو وضعله که ربع دائره نك خط
مشرقه و مغربی استخراج اولنان خط مشرقه و مغربه
موازی اوله و دخی ربعك مرکزی ایکی خطك
تقاطع ایتدوکی نقطه یه اولمق کرکدر و دخی
ربعك خط مشرقدن سمت قبله مقداری خیطی
قوس ارتفاع اوزرینه وضع ایلیه سن پس بو تقدیرجه
خیط سمت قبله یه مطابق اولمش اولور قبله
دخی قوس ارتفاع طرفنه اولور پس امدی
قسطنطنیه ده ربع دائره شرقی جنوبی اولان
ربعده وضع ایلمك کرکدر و دخی مرکزنی ایکی
خطك تقاطعنده راست ایتدکدن
صکره خط مشرق و مغربدن سمت
مکه مقداری قرق سکز درجه در قوس
ارتفاع اوزرینه خیطی وضع ایلدك بو تقدیرجه
سمت قبله مطابق
اولدی دخی قوس
ارتفاعك طرفنه
واقع اولدی
م